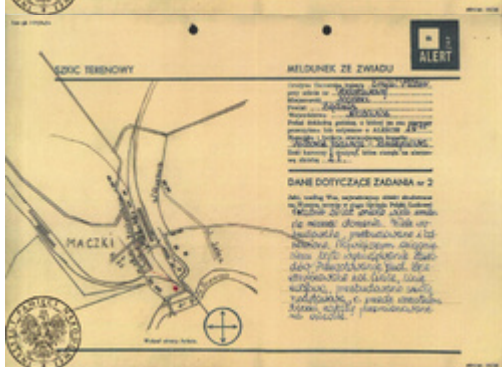
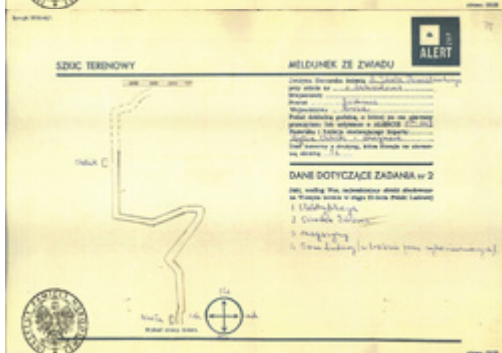

Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej

<https://ofiary.ipn.gov.pl/ofi/z-archiwum-ipn/wrzesien-1939/15218,Mogily-Zolnierzy-Wrzesnia.html>
26.04.2024, 10:20

Dnia 1 września 1939 roku żołnierze niemieccy wkroczyli na terytorium Polski, realizując plan *Fall Weiss*, zakładający zdobycie i podporządkowanie kraju. Po ataku na Wieluń i Westerplatte z rozgłośni radiowej popłynął do Polaków komunikat: „A więc wojna!”. Przygotowania do niej trwały od wiosny 1939 roku, wówczas jednostki Wojska Polskiego uzupełniono rezerwistami, a oddziały kierowano w strefy graniczne. Ostatecznie 23 sierpnia 1939 roku zapadła decyzja o przeprowadzeniu mobilizacji alarmowej większości polskiego wojska. Rozpoczął się konflikt,

który okazał się być najkrwawszym w dziejach świata. Polscy żołnierze próbowali stawić opór wrogowi, nie poddając się i walcząc w obronie polskich wsi i miast. Jednak po ponad miesięcznych walkach wojsko polskie skapitulowało. Dnia 28 września 1939 roku gen. Tadeusz Kutrzeba podpisał akt kapitulacji Warszawy, a 5 października pod Kockiem Samodzielna Grupa Operacyjna „Polesie” , dowodzona przez gen. Franciszka Kleeberga, stoczyła ostatnią bitwę z Niemcami.

O wydarzeniach tamtych dni przypominają mogiły, zarówno te znajdujące się na polach bitew, jaki i na cmentarzach. W wyniku działań wojennych we wrześniu 1939 roku śmierć poniosło według różnych źródeł od 70 do 120 tys. żołnierzy, a wielu z nich spoczywa w bezimiennych grobach. Zachowane spisy oraz wykazy poległych są często fragmentaryczne i nierzadko zawierają błędne informacje np. figurują w nich osoby, które trafiły do niewoli.

Należy przypomnieć, że po stoczonych walkach ciała żołnierzy były chowane głównie przez okolicznych mieszkańców, którzy zbierali je z pola bitwy. Zaraz po wojnie, niejednokrotnie jeszcze w 1939 roku, ze zbiorowych i pojedynczych grobów przenoszono poległych na pobliskie cmentarze. Często, gdy rodzina, mieszkająca w okolicy, dowiedziała się o miejscu śmierci żołnierza, również za przyzwoleniem miejscowego proboszcza, przenosiła zwłoki do rodzinnych grobowców.

Mimo intensywnych powojennych poszukiwań wielu osobom nie udało się odnaleźć miejsca pochówku swoich bliskich, a po ponad 80-ciu latach od agresji III Rzeszy na Polskę, wciąż do archiwów wpływają wnioski z prośbą o odnalezienie informacji na temat zaginionych żołnierzy Września 1939 roku. Władze państwowe w okresie PRL-u niedostatecznie troszczyły się o sporządzenie imiennych wykazów poległych, nie było to także przedmiotem dokładniejszych badań Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Także medal „Za udział w wojnie obronnej 1939 roku” został ustanowiony dopiero 3 lipca 1981 roku jako wyraz uznania dla osób walczących w wojnie z Niemcami w okresie od 1 września - 6 października 1939 roku.

Jednak o mogiły i pamięć o obrońcach Polski troszczyła się lokalna ludność, szkoły, a także harcerze. W zasobie Archiwalnym IPN przechowywane są materiały alertu harcerskiego na temat miejsc zbrodni hitlerowskich w Polsce. Pomimo, iż w dokumentacji znajduje się *gros* opisów dotyczących grobów, w których spoczywają żołnierze Armii Czerwonej to również wiele miejsca poświęcono mogiłom poległym polskim żołnierzom w wojnie obronnej. Ankiety zawierają m.in.: opis, dane historyczne, źródła informacji, a także kto opiekuje się i w jaki sposób można dotrzeć do miejsca odnalezionego przez harcerzy. Uzupelnieniem formularza jest często rysunek mogiły bądź pomnika oraz mapka lokalizacyjna. Większość ankiet powstała w 1965 roku. Z biegiem lat źródło to ma coraz większą wartość historyczną, zwłaszcza, że opisuje mniej znane miejsca, w których pochowani są żołnierze Wojska Polskiego.